

เอ็นดีดี ความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาท

NEURODEVELOPMENTAL DISORDERS

นายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

บทนำ

ความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาท (neurodevelopmental disorders: NDDs) เป็นกลุ่มภาวะที่มีข้อจำกัดในการพัฒนาการทำงานของสมอง โดยทั่วไปอาการเริ่มปรากฏในช่วงวัยเด็ก แต่อาจได้รับการสังเกตหรือวินิจฉัยเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ภาวะเหล่านี้จึงอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตตลอดช่วงวัย

การรวมหลายภาวะไว้ในกลุ่ม NDDs มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของสมอง พฤติกรรม และการทำหน้าที่ อย่างไรก็ตาม การแบ่งเป็นหมวดหมู่ไม่ได้หมายความว่าแต่ละภาวะแยกขาดจากกันโดยสมบูรณ์ บุคคลหนึ่งอาจมีลักษณะของหลายภาวะร่วมกัน เช่น ออทิสติกพร้อมกับสมาธิสั้น หรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะด้าน (แอลดี) ร่วมกับความผิดปกติด้านภาษา

บทความนี้ รวบรวมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ NDDs เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่าง และสามารถศึกษาสิ่งลึกในรายละเอียดของแต่ละโรคในกลุ่มนี้ต่อไป

นิยามและความหมาย

เกณฑ์การจำแนกโรคทางจิตเวชที่สำคัญ ได้แก่ DSM-5-TR (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition, Text Revision) ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน และ ICD-11 (International Classification of Diseases 11th Revision) ขององค์การอนามัยโลก แม้ระบบทั้งสองมีรายละเอียดด้านชื่อ การจัดกลุ่ม และรหัสวินิจฉัยแตกต่างกันบ้าง แต่ต่างให้ความสำคัญกับช่วงเวลาที่ยากลำบากเริ่มต้น ผลกระทบต่อการทำหน้าที่ และการพิจารณาบริบทของบุคคลอย่างรอบด้าน

ความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาท (neurodevelopmental disorders: NDDs) ตามเกณฑ์ DSM-5-TR อธิบายว่าเป็นกลุ่มภาวะที่เริ่มต้นในช่วงพัฒนาการ และก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อการทำหน้าที่ส่วนบุคคล สังคม การศึกษา หรือการประกอบอาชีพ ระดับความรุนแรง อาจมีตั้งแต่ความยากลำบากเฉพาะด้าน เช่น การอ่าน การเขียน สมาธิจดจ่อ ไปจนถึงข้อจำกัดหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อสื่อสาร การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตประจำวัน

กลุ่มความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาทตามเกณฑ์ DSM-5-TR มีดังนี้

ความบกพร่องทางสติปัญญา (Intellectual Disabilities: ID)

มีข้อจำกัดด้านความสามารถทางสติปัญญาและการปรับตัวในชีวิตประจำวัน เช่น ด้านแนวคิด สังคม และการปฏิบัติ

ความบกพร่องทางการสื่อสาร (Communication Disorders)

มีความยากลำบากด้านภาษา การออกเสียง ความคล่องแคล่วในการพูด หรือการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทางสังคม

ออทิสติก (Autism Spectrum Disorder: ASD)

มีความแตกต่างหรือข้อจำกัดด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ร่วมกับรูปแบบพฤติกรรม ความสนใจ หรือกิจกรรมที่จำกัด และเกิดซ้ำ

สมาธิสั้น (Attention-Deficit/ Hyperactivity Disorder: ADHD)

มีอาการขาดสมาธิ และ/หรือซนหรือหุนหันพลันแล่นในระดับที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการและส่งผลต่อการทำหน้าที่

ความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะด้าน หรือ แอลดี (Specific Learning Disorder: LD)

มีความยากลำบากอย่างต่อเนื่องด้านการอ่าน การเขียน หรือคณิตศาสตร์ แม้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม

ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว (Motor Disorders)

ครอบคลุมความผิดปกติด้านการประสานงานของกล้ามเนื้อ (developmental coordination disorder) การเคลื่อนไหวซ้ำ (stereotypic movement disorder) และกลุ่มอาการกระตุก (tic disorders)

ความบกพร่องที่ระบุรายละเอียดอื่นหรือไม่ระบุรายละเอียด (Other NDDs)

ใช้เมื่อมีอาการและผลกระทบที่มีนัยสำคัญ แต่ข้อมูลหรืออาการไม่ครบตามเกณฑ์ของความผิดปกติชนิดใดชนิดหนึ่ง

การจัดกลุ่มดังกล่าวมีประโยชน์ในการสื่อสารทางวิชาชีพและการวางแผนบริการ แต่ไม่ควรถูกมองว่าเป็นขอบเขตทางชีววิทยาที่ตายตัว บุคคลที่ได้รับการวินิจฉัยเหมือนกันอาจมีระดับความสามารถ ความต้องการ จุดแข็ง และปัญหาร่วมแตกต่างกันอย่างมาก ในทางกลับกัน บุคคลที่ได้รับการวินิจฉัยต่างกันอาจมีความยากลำบากด้านการบริหารจัดการตนเอง ภาษา ความจำใช้งาน การควบคุมอารมณ์ หรือการประมวลผลทางประสาทสัมผัสคล้ายคลึงกัน การอธิบายบุคคลจึงควรครอบคลุมทั้ง “การวินิจฉัย” และ “รูปแบบการทำหน้าที่” ของบุคคลนั้น

ลักษณะทางคลินิก

อาการของ NDDs มักเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามพัฒนาการ ในช่วงปฐมวัยอาจพบความล่าช้าด้านภาษา การเล่น การเคลื่อนไหว หรือการตอบสนองทางสังคม เมื่อเข้าสู่วัยเรียน ปัญหาด้านการอ่าน การเขียน สมาธิ การวางแผน และการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนอาจเด่นชัดขึ้น ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ความต้องการด้านการจัดการเวลา การเรียนระดับสูง การทำงาน การเงิน และการดำรงชีวิตอย่างอิสระอาจทำให้ข้อจำกัดที่ไม่เคยสังเกตเห็นมาก่อนปรากฏชัด

ขณะเดียวกัน บุคคลอาจมีการพัฒนาและปรับตัวจนทำให้อาการภายนอกลดลง แต่ยังคงใช้ความพยายามสูง หรือเกิดความเหนื่อยล้าทางจิตใจ

การเกิดร่วมกันของหลายภาวะเป็นลักษณะที่พบได้บ่อย บุคคลอาจมี NDD มากกว่าหนึ่งประเภท รวมทั้งมีปัญหาด้านอารมณ์ การนอนหลับ พฤติกรรม หรือสุขภาพกายร่วมด้วย

บุคคลอาจมีจุดแข็ง เช่น ความจำเฉพาะด้าน ความใส่ใจในรายละเอียด ความสนใจอย่างลึกซึ้ง ความคิดสร้างสรรค์ ความซื่อตรง หรือความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผนช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพจึงควรใช้จุดแข็งเป็นฐาน ไม่ควรอธิบายผ่านข้อบกพร่องเพียงด้านเดียว

สาเหตุ

NDDs เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างปัจจัยเสี่ยงทางพันธุกรรม อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และความผิดปกติทางระบบประสาท ซึ่งส่งผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของสมองตามปกติ ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรม
2. ปัจจัยก่อนคลอด ปรีกำเนิด และสิ่งแวดล้อม
3. พัฒนาการของสมองและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

NDDs ไม่มีวิธีการรักษาชนิดเดียวที่เหมาะสมกับทุกคน เป้าหมายควรถูกกำหนดร่วมกับบุคคลและครอบครัว โดยพิจารณาอายุ ระดับพัฒนาการ ปัญหาที่ส่งผลต่อชีวิต จุดแข็ง ค่านิยม และทรัพยากรที่มีอยู่

การดูแลอาจประกอบด้วย การแก้ไขการพูด กิจกรรมบำบัด กายภาพบำบัด การเสริมสร้างทักษะทางสังคม การส่งเสริมทักษะการดำเนินชีวิต การช่วยเหลือด้านพฤติกรรม การปรับการเรียนและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน การดูแลสุขภาพจิต และการใช้ยาเมื่อมีข้อบ่งชี้

ผลการวิจัยจากโปรแกรมหนึ่งไม่ควรนำไปสรุปว่าโปรแกรมนั้นจะเหมาะกับเด็กทุกคน การเลือกวิธีการควรพิจารณาคุณภาพ หลักฐาน ความพร้อมของบุคลากร ความพึงพอใจของครอบครัว และการตอบสนองของบุคคล พร้อมติดตามผลและปรับเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ

การสนับสนุนผู้ดูแลเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากครอบครัวต้องรับมือกับการนัดหมายหลายระบบ ค่าใช้จ่าย ความไม่แน่นอน และความเครียดในชีวิตประจำวัน โปรแกรมฝึกทักษะผู้ดูแลของ องค์การอนามัยโลก เน้นการช่วยให้ผู้ดูแลเข้าใจการสื่อสารของเด็ก สร้างโอกาสการเรียนรู้ในกิจวัตรประจำวัน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม และดูแลสุขภาพของตนเอง โดยสามารถปรับให้เหมาะกับบริบททางวัฒนธรรมและทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ได้

ในระบบการศึกษา การสนับสนุนอาจประกอบด้วยการลดสิ่งรบกวน การแบ่งงานเป็นขั้นตอน การเพิ่มเวลาในการทำงาน การใช้สื่อภาพ เทคโนโลยีช่วยเหลือ วิธีประเมินผลที่ยืดหยุ่น และการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การปรับดังกล่าวไม่ได้เป็นการลดมาตรฐานโดยอัตโนมัติ แต่เป็นการลดอุปสรรคที่ไม่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการเรียนรู้โดยตรง

การวางแผนควรครอบคลุมการเปลี่ยนผ่านสู่วัยรุ่นและผู้ใหญ่ ทั้งการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ สุขภาพทางเพศ การจัดการเงิน การเดินทาง การอยู่อาศัย และการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง

บทสรุป

ความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาท (NDDs) เป็นกลุ่มภาวะที่มีความหลากหลายสูง มีจุดเริ่มต้นในช่วงพัฒนาการ และอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลตลอดช่วงชีวิต การทำความเข้าใจ NDDs จำเป็นต้องก้าวพ้นจากการมองชื่อการวินิจฉัยเป็นคำอธิบายทั้งหมด โดยพิจารณาร่วมกันทั้งพัฒนาการทางสมอง รูปแบบการทำหน้าที่ จุดแข็ง ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน และบริบทของครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน และสังคม

การดูแลช่วยเหลือทั้งการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ต้องเป็นแบบเฉพาะบุคคล อ้างอิงหลักฐานทางวิชาการ ให้ครอบครัว และบุคคลมีส่วนร่วม และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายสูงสุดไม่ควรจำกัดอยู่ที่การลดอาการ แต่ควรรวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอิสระ การมีส่วนร่วม การยอมรับตนเอง และคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล

เอกสารอ้างอิง

American Psychiatric Association. (2022). **Diagnostic and statistical manual of mental disorders, fifth edition, text revision (DSM-5-TR)**. Washington, DC: American Psychiatric Association Publishing,

Dawson, G., Rogers, S., Munson, J., Smith, M., Winter, J., Greenson, J., Donaldson, A., & Varley, J. (2010). Randomized, controlled trial of an intervention for toddlers with autism: The Early Start Denver Model. *Pediatrics*, 125(1): e17–e23.

Morris-Rosendahl, D. J., & Crocq, M.-A. (2020). Neurodevelopmental disorders—The history and future of a diagnostic concept. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22(1): 65–72.

Rutherford, M., Maciver, D., Johnston, L., Prior, S., & Forsyth, K. (2021). Development of a pathway for multidisciplinary neurodevelopmental assessment and diagnosis in children and young people. *Children*, 8(11): Article 1033.

Thapar, A., Cooper, M., & Rutter, M. (2017). Neurodevelopmental disorders. *The Lancet Psychiatry*, 4(4): 339–346.

World Health Organization. (2024). **Clinical descriptions and diagnostic requirements for ICD-11 mental, behavioural and neurodevelopmental disorders**. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240077263>

บทความนี้ อนุญาตให้เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2569). เอ็นดีดี ความบกพร่องทางพัฒนาการของระบบประสาท.

<https://www.happyhomeclinic.com/sp35-ndd.html>

(บทความต้นฉบับ: สิงหาคม 2569)